

Unitat didàctica

Els jocs de falda

Educació infantil. Cicle 0-3

Autoria: Rosa Reina, Ma Teresa Amigó, Montserrat Xufre,
Rosa Garcia

Índex

Sobre la unitat didàctica.....	3
Components de la programació	4
Capacitats	4
Objectius de cicle	4
Objectius d'aprenentatge.....	4
Continguts	5
Descoberta d'un mateix i dels altres	5
Descoberta de l'entorn natural i social	5
Comunicació i llenguatges	5
Metodologia	6
Activitats.....	6
Jocs per a l'època d'adaptació.....	6
Jocs per a les estones de canvi	6
Jocs per a altres estones quotidianes	7
Jocs que afavoreixen la sociabilitat.....	9
Orientacions didàctiques	10
Avaluació	10
Activitats d'avaluació	10
Bibliografia.....	13

Sobre la unitat didàctica

En els primers anys de vida dels infants és molt important la relació individualitzada nen/a-adult, ja que suposa un primer esglaó en la descoberta que fan d'ells mateixos i del seu entorn immediat.

Dins la vida quotidiana del nen/a a la llar hi ha molts moments en què s'estableix aquest tracte individualitzat. Un dels que el possibiliten són els jocs de falda. L'educador/a, tot jugant amb el nen/a assegut a la falda, li transmet el seu afecte, li fa moixaines, el gronxa, capta la seva atenció amb la mirada i es comunica amb ell/a. Aquests jocs permeten establir una relació molt íntima entre el nen/a i l'adult.

El joc de falda el considerem com un joc, en un principi iniciat per l'adult, expressat per una cantarella o cançó i que comporta un contacte directe individualitzat nen/a-adult. Molts cops té un caràcter totalment espontani, d'altres és provocat per l'interès de l'adult.

Aquests jocs tenen una doble progressió:

- Segons el moment del curs:

A principi de curs hi haurà uns jocs més adients per a l'època d'adaptació. Aquests afavoriran més la seguretat, el consol i la relació afectiva, tan necessaris en aquesta etapa.

Un cop passada l'adaptació, hi haurà situacions en què seran propicis uns altres jocs: jocs per animar i engrescar, jocs per relaxar, etc.

També hi haurà moments concrets, dins l'activitat quotidiana de la classe, com l'estona del canvi de bolquers, en què afavorirem aquest tipus de joc.

- Segons la relació adult-nen:

- En un principi és iniciat per l'adult: relació **adult > nen/a**.
- Més endavant el nen/a ho demana a l'adult: relació **nen/a > adult**.
- Al final del procés es pot arribar a establir aquesta relació entre els mateixos infants: relació **nen/a > nen/a**.

Aquests jocs no solament possibiliten la relació entre el nen/a i el seu educador o educadora, sinó que també poden servir per establir una relació amb altres docents de l'escola, ja que en aquest cicle la relació que existeix amb els diferents educadors i educadores de l'escola és molt familiar i propera.

Considerem que els jocs de falda no s'han de deixar de fer en aquesta edat, sinó que s'han de continuar realitzant en edats posteriors, ja que afectivament el nen/a continua necessitant aquests tipus de joc. Per altra part, són un pas previ als jocs dansats, col·lectius i rimats.

Components de la programació

Capacitats

Aquesta unitat didàctica contribueix a assolir les capacitats següents:

- Progressar en el coneixement i domini del cos, en el moviment i en la coordinació, tot adonant-se de les pròpies possibilitats.
- Adquirir progressivament hàbits bàsics d'autonomia en accions quotidianes, per actuar amb seguretat i eficàcia.
- Progressar en la comunicació i expressió ajustada als diferents contextos i situacions de comunicació habituals per mitjà de diversos llenguatges.

Objectius de cicle

En el disseny d'aquesta unitat didàctica, s'han tingut en compte els objectius de cicle següents:

- Identificar-se com a persona, assolir el grau de seguretat afectiva i emocional corresponent al moment maduratiu i esforçar-se per manifestar i expressar les pròpies emocions i sentiments
- Comprendre el llenguatge adult i dels altres infants, comunicar-se i expressar-se a través del moviment, el gest, el joc i la paraula, amb una millora progressiva del llenguatge oral.
- Iniciar-se en la descoberta i l'ús del llenguatge corporal, verbal, matemàtic, musical i plàstic.

Objectius d'aprenentatge

- Establir i mantenir una relació afectiva amb l'adult.
- Tenir iniciativa en la demanda del joc de falda.
- Habituar-se a compartir l'adult.
- Respondre positivament a l'espera del torn.
- Aconseguir centrar l'atenció en el joc i mantenir-la durant un temps determinat.
- Usar diferents canals d'observació: vista, tacte, oïda.
- Gaudir escoltant les diferents cantarelles o tenir una actitud d'atenció a l'hora d'escoltar-les.
- Associar el moviment amb la cantarella.
- Gaudir del propi joc.
- Tenir una actitud activa i engrescadora durant el joc.
- Iniciar el manteniment de la bona postura en fer jocs de falda.
- Percebre la pulsació de les diferents cantarelles.
- Experimentar les sensacions que comporta el joc de falda i identificar estats corporals referents a la postura, moviment i equilibri.
- Reproduir postures i moviments referits a diferents jocs.
- Reconèixer prèviament les sensacions que comporta el joc. (Saber que li faràs pessigolles abans de fer-li'n, així com la seva postura corporal i moviment.)
- Identificar parts concretes del seu cos: dits, mans, peus, braços.
- Iniciar la comprensió de les nocions espacials tenint per referència el propi cos: amunt i avall, a dalt i a baix.
- Identificar diferents cantarelles i cançons dels jocs de falda a través del gest i l'entonació.
- Memoritzar i reproduir finals de frase de les diferents cantarelles.

- Interpretar les intencions comunicatives de l'adult pel gest i l'entonació.
- Experimentar progressivament diferents sons significatius de la llengua.
- Identificar diferents estats emocionals i afectius motivats per la modulació de la veu.
- Exterioritzar les diferents emocions rebudes.

Continguts

Descoberta d'un mateix i dels altres

- Experimentació de les diferents sensacions produïdes pels canvis posturals d'equilibri i tonicitat.
- Progrés en el domini de la coordinació i el control dinàmic del cos.
- Percepció de les diferents postures corporals: assegut, ajupit, mà estesa...
- Descoberta segmentària del cos: dits, mans, peus, braços.
- Imitació i evocació de les diferents accions que configuren els jocs de falda.
- Expressió i manifestació de les emocions i les necessitats: afectives, relacionals, lúdiques...

Descoberta de l'entorn

- Observació i exploració activa a l'hora de fer el joc
- Reconeixement de les seqüències espacials i temporals associades als jocs de falda
- Participació en les tradicions i costums mostrant interès i curiositat.

Comunicació i llenguatges

- Iniciació en la descoberta i ús del llenguatge corporal, verbal i musical
- Comprensió de les intencions i dels missatges dels adults
- Coneixement i utilització de manera progressiva de les normes que regeixen els intercanvis en les cantarelles i jocs de falda
- Reconeixement i participació activa en canterelles i jocs de falda

Metodologia

Activitats

Relació dels jocs que farem durant el curs

Jocs per a l'època d'adaptació

Aquests dos jocs en concret, pel seu caràcter més individualitzat i íntim, els farem prioritàriament en aquesta època d'adaptació, ja que afavoreixen el contacte afectiu amb l'adult i li donen seguretat i consol, tan necessaris en aquesta època.

Ball manetes

Ball manetes,
toca galtetes,
toca-les tu,
que les tens boniquetes.

És molt important la suavitat i el ritme i l'alegria que s'hi posi. L'infant s'asseu a la falda, encarat a l'adult. També es pot fer estirat. Se l'agafa per l'avantbraç i se li fan picar les mans, seguint el ritme de la cançó. Es pot fer picant les galtes del nen o de la nena, o de l'adult, segons el moment.

Bim bom

Bim!, bom!,
les campanes de Salom
toquen a festa i fan:
bim!, bom!, bim!, bom!

L'adult té el nen/a a la seva falda, mirant-se tots dos i agafant-se les mans. S'inicia llavors el balanceig, que serà suau, intentant seguir el ritme. El balanceig força l'infant a unes certes flexions de tronc i cap que, si es fan bé, són molt positives a nivell motriu. El balanceig pot ser davant-darrera i lateral.

Jocs per a les estones de canvi

Salta miralta

Salta miralta,
trenca una galta,
Nostre Senyor

et farà un petó.

Agafarem el nen/a per les manetes quan l'hem acabat de canviar. Quan diem *farà un petó* el fem saltar. Hi ha infants que al principi els fa por, però a poc a poc ho superen.

Balla, balla, saca de palla

Balla, balla, saca de palla,
saca de plom,
el més petit fa un rodolom.

Agafarem el nen/a per sota les aixelles quan l'hem acabat de canviar. Quan diem *el més petit fa un rodolom*, el fem saltar.

Jocs per a altres estones quotidianes

Són jocs que podem fer al llarg de tot el curs.
Aquests vindran donats per situacions quotidianes i concretes de cada dia.
Podem fer les variacions que creguem oportunes a cada moment i per a cada joc: ritme suau, moviments forts, modulacions de la veu, etc.

Gateta moixoia

Gateta moixoia,
gateta paparoia,
el gatet ha vingut
carregat de peix menut,
a la plaça l'ha venut
a diner i malla. Bufetada!

L'adult va acaronent les galtes de l'infant, per acabar li pica la galta ben suau, però ben de pressa, i fer-lo riure.

Ralet

Ralet, ralet, paga dineret!

S'agafa la mà del nen/a i, amb el dit, l'adult li va fent cercles al palmell. Quan es diu *paga dineret* se li dóna un copet també al palmell. Més endavant serà l'infant qui imiti l'acció.

Aquest és el pare

Aquest és el pare,
aquesta és la mare,
aquest fa les sopes,
aquest se les menja totes,
i aquest diu:
Piu! Piu! Que no n'hi ha per al Caganiu?

Cada vers correspon a un dit de la mà o del peu del nen/a, començant pel polze i acabant pel petit, on s'allarga la cantarella.
Hi ha moltes versions. Ho podem fer també amb diferents modulacions de la veu.

Quan vagis a la carnisseria

Quan vagis a la carnisseria
no compris carn d'aquí,
ni d'aquí,
ni d'aquí,
sinó d'aquí
que n'hi ha un bon bocí!

Agafem la mà del nen/a, fent-li estirar el braç, i fem veure que li anem tallant a trossets, començant per la mà i acabant a dalt de tot del braç. Quan es diu *sinó d'aquí*, se li fan pessigolles a les aixelles.

En aquest joc el nen/a ja espera les pessigolles abans de fer-li'n.

Mà morta

Mà morta, mà morta,
pica la porta!

S'agafa la mà del nen/a pel canell i se li fa balancejar. Quan es diu *pica la porta!* se li acosta la mà a la galta, tot picant-la.

Arri, arri, tatanet

Arri, arri, tatanet,
anirem a Sant Benet,
comprarem un panellet,
per dinar,
per sopar,
per a en (nom del nen/a) no n'hi ha!

Ens asseiem a terra o a la cadira, posant-nos el nen/a a la falda. Seguint el ritme de la cançó, el fem botar, i quan diem *per a en... no n'hi ha!* el tirem enrera, o abaixem els genolls.

Aquest joc els agrada per la sensació final de tirar-los enrera i, al mateix temps, sentir el seu nom.

Cal tenir en compte que es pot fer amb ritme suau o amb moviments forts.

Jocs que afavoreixen la sociabilitat

Aquests jocs els farem més cap a finals del segon i tercer trimestre del curs, ja que en aquestes alçades del curs comença a iniciar-se una relació més de grup.

Escarabat bum, bum

Escarabat bum, bum,
posa-hi oli,
posa-hi oli.
Escarabat bum, bum,
posa-hi oli en el llum.
Si en el llum no n'hi ha,
a l'escalfeta, a l'escalfeta,
si en el llum no n'hi ha,
a l'escalfeta n'hi haurà.

L'adult fa recolzar el cap del nen/a a la seva falda. L'adult, i els altres nens i nenes, li van picant l'esquena. Quan s'acaba la cançó i es diu *escarabat, endevina qui t'ha picat!* es fa passar un altre nen o nena.

Aquest joc és molt important per percebre la pulsació de la cançó.

La barca puja i baixa

La barca puja i baixa,
només hi pot anar
en ... de mariner,
en ... de capità,
en ... cau a l'aigua,
en ... el va a salvar,
un petó i una abraçada
i se'n van a passejar.

Es pot fer amb un nen/a i simular el balanceig de la barca, però és més apropiat fer-ho amb dos, un a cada cama de l'adult, i es van enllaçant les accions que diu la cançó.

Orientacions didàctiques

Per bé que en el disseny de les activitats hi ha incloses les orientacions didàctiques i organitzatives, cal remarcar uns punts generals a tenir en compte:

- La cantarella del joc sempre ha de ser interpretada pel mestre/a.
- Al principi és important fer el joc de falda sempre de la mateixa manera. Un cop assimilat pel nen/a hi anirem introduint diferents variacions: diferents tonalitats de veu, factor sorpresa, fort i fluix, etc.
- Aquests jocs van molt relacionats amb els moments i els estats d'ànim que l'educador capta; així, doncs, els potencia o provoca segons la situació viscuda.
- Els recursos utilitzats són humans, bàsicament, i materials: cadira, taulell, coixins.

Avaluació

Activitats d'avaluació

L'activitat bàsica d'avaluació es centrarà, bàsicament, en l'observació que farà el mestre/a.

L'estratègia que es farà servir per portar a terme aquesta avaluació serà l'observació sistemàtica enregistrada en la llibreta de seguiment de cada nen/a.

L'observació es portarà a terme periòdicament. La periodicitat anirà en funció del moment en què ens trobem del curs.

Per exemple, a principi de curs caldrà una observació més continuada, ja que el període d'adaptació és una època en què es fa més necessari aquest seguiment. Així, doncs, l'observació de joc de falda en aquest període servirà molt per saber quina és l'evolució que fa el nen/a en relació amb l'adult i l'escola.

Dintre dels objectius didàctics fixats n'hi ha alguns que es poden començar a assolir en el primer trimestre del curs i que seran observables, i d'altres que ho seran també a partir del segon i tercer trimestre.

Així doncs, durant el primer trimestre els factors que observarem prioritàriament i que ens confirmaran si s'aconsegueixen els objectius o no, seran:

L'exteriorització de l'interès:

- Demanda del joc: un cop iniciat el joc pel mestre/a, cal veure quina és la demanda de joc dels infants.
- Expressió de l'infant, de la cara i del cos: marca amb el cos el ritme d'una cantarella abans de fer-la. D'aquesta manera demana a l'adult que la hi faci.
- To muscular: si l'infant està tens o relaxat cal asseure'l a la falda, per exemple.

En el segon i tercer trimestre, a part d'observar els factors enunciats anteriorment, observarem:

L'interès:

- Demanda del joc: assenyalant el racó on es fan els jocs de falda.
- Vèncer pors: en aquells jocs en què l'infant ha de saltar o se'l tira enrera en una moment donat.
- Saber esperar el seu torn.
- Si sap associar el moviment amb la cantarella. Per exemple començar-li a cantar un joc concret i veure si fa el moviment que li correspon.
- Preveure el que vindrà, sobretot en aquells jocs que al final acaben fent pessigolles. L'infant sap que li faràs pessigolles abans de fer-li'n.
- La percepció de la pulsació, sobretot en aquells jocs en què aquesta és molt patent.
- Si sap completar finals de frase de les diferents rimes i cantarelles. Això ho sabrem si anem cantant la cantarella sense dir el final de frase i fem que l'infant la digui.

Exemple d'observació

Nom del nen: Agustí.

Edat: 24 mesos.

Observació: Jocs de falda.

Factors que observem:

- Si sap esperar el seu torn.
- Si hi té interès.
- Si sap associar el moviment amb la cantarella.
- Si percep la pulsació (en l'*Escarabat bum, bum*).
- Si sap completar els finals de frase de les cantarelles.

Estratègies que farem servir per avaluar determinats aspectes:

Hi ha aspectes que amb el desenvolupament del propi joc ja són observables, com per exemple l'interès, el saber esperar el seu torn, etc., però hi ha d'altres aspectes en què hem de crear unes estratègies concretes per veure si el nen/a ho ha assolit o no.

En aquesta observació en concret farem servir dues estratègies:

- Per veure si associen el moviment amb la cantarella farem el joc de falda fent el moviment i sense la cantarella. Veurem, aleshores, si el nen/a és capaç de començar-la tot sol i si d'aquesta manera identifica el moviment amb la cantarella
- Cantarem el joc de falda sense dir els finals de frase i veurem si el nen/a els diu.

Primera observació

M'he assegut al racó on normalment fem els jocs de falda, de seguida han vingut un grup de cinc nens i nenes, entre ells l'Agustí.

Jo he agafat la Teresa per fer-li l'*Escarabat bum, bum*. De seguida que he posat el cap de la Teresa sobre els meus genolls i abans de fer la cantarella, han dit: "L'escarabat!, l'escarabat!" L'Agustí ha començat a cantar-la a la seva manera, es mostra impacient i vol que l'hi faci primer a ell. Jo li dic que primer l'hi farem a la Teresa i després a ell. S'hi conforma i comencem a picar l'esquena a la Teresa. Quan acabem, l'Agustí reclama el seu torn: "Ara Gustí, ara Gustí".

Tot seguit fem *La carnissera*. A mida que vaig avançant en el braç, l'Agustí el va arronsant i abans de fer-li pessigolles ja s'ha posat la mà sota l'aixella.

Al Sergi també li fem el mateix. Al començament, l'Agustí li fa el mateix que jo i va seguint el joc tota l'estona acompanyant-me. Al final també li fa pessigolles.

Segona observació

He agafat l'Agustí per fer-li l'*Arri, arri, tatanet*. Jo he anat cantant la cantarella sense dir els finals de frase. Ell me'ls ha anat dient tots. Després he fet *La barca puja i baixa*. M'he assegut als genolls la Rita i l'Àlex. De seguida que he començat a cantar la cantarella, l'Agustí ha començat a balancejar-se portant el ritme perfectament.

Buidatge de l'observació feta

- Sap esperar el seu torn, per bé que li costa.
- Hi té molt interès.
- Sap associar perfectament el moviment amb la cantarella.
- Preveu el que vindrà.
- Percep la pulsació en l'*Escarabat bum, bum*, encara que li costa agafar el ritme concret. En *La barca puja i baixa* ha estat capaç de captar molt bé el ritme.
- Sap completar els finals de frase de les cantarelles.

Bibliografia

Busqué, M.: *Violet Sant Pere*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1977.

Busqué, M.: *Violet Sant Pau*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1981.

Folklore a l'Escola-Bressol. Dossiers. Rosa Sensat.

Òdena, P., i Figueres, P.: *L'educació musical a la Llar d'Infants*. Edicions Onda. Barcelona, 1979.

Orientacions i Programes. L'educació a la Llar d'Infants i al Parvulari. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. Barcelona, 1988.